

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiája néhány pillanattal lekészte az író születésének 150. évfordulóját. Mégis jókor készült, mert Jókai minden pillanatban egyformán időszerű. A bevezető kiemeli, hogy „Jókai ma is élő író. Ezt vallják a könyvtári statisztikák, ezt művei kiadásának minden más szerzőt felülmúló példányszáma”. A könyvtári statisztikák ugyan nem vallanak Jókairól, csak a könyvtári felmérések és a tapasztalatok, a megjegyzés lényege mégis igaz.

Egy közhasználatú Jókai bibliográfia készítését a művek és a róluk szóló művek roppant sokasága nehezíti meg. Ha tudományos célú, legalábbis az elv könyvnyelben adódik: a viszonylagos teljesség. Ha viszont kettős feladatot tölt be, tehát kutatók is, műköztetők is (ti. könyvtárosok), olvasók is használják, fejtörsre van szükség. Ugyanis tudományos Jókai-bibliográfiánk mindeddig nem született, s akinek lehetősége (és kötelessége) adódott egynek az összeállítására, számolnia kell azzal, hogy bibliográfiája nemcsak Sipos Csaba kaposvári könyvtárosnak, hanem Nagy Miklós és Lengyel Dénes Jókai-kutatóknak is munkaeszközük lesz.

Zimáné Lengyel Verának ilyen kettős feladatú bibliográfia készítésére kellett vállalkoznia. Az összeállító a nagy méreteket erős szelektálással szűkíti le, meg azzal, hogy az 1962-ben indult kritikai kiadás jegyzetanyagához irányít. A bevezető utolsó mondatában még egy munkakönnyítő szempontot találunk: „Összeállításunk az 1954 után megjelent iroda-

lom feltárását tartotta elsődleges céljának”. Az 1954-es dátum ugyan az első pillanatra meghökkentő, de az a magyarázata, hogy Tiszay Andor Jókai bibliográfiája 1954-ig gyűjtötte anyagát, Zimáné összeállítására viszont ennek javított változata, illetve folytatása. A szűkítési irányelvek teljesen elfogadhatók. Most már csak az a kérdés, hogy mit tartalmaz és milyen szerkezetű az erősen ajánló jellegű bibliográfia.

Szembetűnően gazdag, szinte pazarul gazdag válogatás. Három Jókai-kiadás tartalomjegyzékét közli: a 100 kötetes, 1894—1898 közt megjelent „*Nemzeti díszkiadás*”-ét, az 1912-ben megjelent „*Jókai Mór hátrahagyott művei*”-ét, s az 1962-ben indított *kritikai kiadás* eddigi kötetjeit. Ezenkívül még egy fejezetben húsz regényt találunk legújabb „*Válogatott művei*” sorozatából.

A másik alapvető rész a Jókai műveiről szóló irodalmi tanulmányok, cikkek, karcolatok, kritikák, ismertetések bibliográfiája. A nyelvészeti tanulmányok külön egységet alkotnak. — Ehhez még három fejezet csatlakozik, amelyek nem a művekről, hanem az íróról szóló különböző „hommage”-jellegű, tisztelgő írásokat (jubileumi kiadványokat, emlékkönyveket, emlékbeszédeket, emlékkiállításokat), s a kisebb életrajzi feldolgozásokat gyűjtik össze. — Még két bibliográfiai jellegű rész van: az egyik a megfilmésített Jókai-regényeket, a másik a tv-feldolgozásokat tartalmazza. Ezek azonban csak a készítés évére és a rendező ne-

vére szorítóknak, még az olyan forgatókönyvíró neve is kimarad, mint Móricz Zsigmondé (Sárga rózsá) és Hunyady Sándoré (Az új földesúr).

A kiadvány többi fejezete nem bibliográfia, hanem a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár régebb óta követett gyakorlatához híven a műfaj merev kereteit átöröni kívánó, a kiadványt olvasmányosabbá tevő rész: Sötér István és Arany János egy-egy tanulmánya, Jókai két kevésbé ismert fiatalkori írása, hazánk és a szomszédos országok íróinak, költőinek verses és prózai vallomásai találhatók benne.

Végül két fejezet az író regényeinek térképét, illetve kronológiáját adja.

A Jókai-bibliográfia tartalmát igen szerteágazó, ágas-bogas szerkezet fogja össze. Az író művei elkerülnek egymástól. 1912-es „*Hátrahagyott művei*” és a kritikái kiadás közé hűz regény ismertetéseinek jegyzéke ékelődik. A „Tanulmányok, cikkek, karcolatok, kritikák Jókairól” c. fejezet közvetlenül a művek után kíváncsozók, a „Történelmi korszakok Jókai regényeiben” és a „Jókai hősei a nagyvilágban” inkább csak függelékként jöhetnek számításba, bármennyire is műfelsorolásra épül. A „Jókai-filmek Magyarországon” és a „TV-feldolgozások” rész viszont érthetetlenül kerül a versek és vallomások után a bibliográfia legvégére.

A háromféle Jókai-kiadás tartalomjegyzékéhez címmutató nincs, emiatt igen nehezen használható. Nem látjuk be, miért volt szükség a kritikai kiadás jegyzeteinek részletes felsorolására. A bevezetőben az áll, hogy „A jegyzetek vázlatát jelentő téma-címek felsorolásával az egyes művekre vonatkozó irodalomra kívántuk felhívni a figyelmet”. A jegyzetek azonban nemcsak az egyes művekre vonatkozó irodalommal foglalkoznak, hanem egyéb tudnivalókkal is. A bibliográfia látszólag lelkiismeretesen, valójában fölszólagon a jegyzet valamennyi téma-címét mechanikusan felsorolja.

A bibliográfia legkényesebb fejezete az, amelynek leghosszabb a címe: „Jókai fel szabadulás után megjelent húsz legfontosabb munkája és az ismertetések bibliográfiája”. Az alcím helyesbít: a bibliológiai művek 1954 és 1974 közt jelentek meg, a csillag alatti jegyzet még tovább szűkíti a kört: csak a Szépirodalmi Könyvkiadónál napvilágot látott művekről van szó. Talán nem is a legfontosabb, hanem a legnagyobb példányszámban megjelent regény ez a húsz. A kerek számot, úgy látszik, az adta, mely művek hagyták el a nyomdát több mint száz-ezer példányban. „A cigánybáró” vagy az „Egy az Isten” valószínűleg nem a „legfontosabb” Jókai-munkák közül való. Ismertetés is csak egy-egy jelent meg rólok, az is magának a két regénynek a végén. A népszerűség, a könyvkereskedelmi érdek és az érték közti különbségnek a kifejtése nem a mi feladatunk.

A könyvcímekkel olykor nincs szerencséje a bibliográfiának. Különösen a névelők elhagyása gyakori hiba, de szóvá kell tennünk a helytelen alakú címeket is. Az *arany ember* a 49. és az 50. lapon: *A cigánybáró* a 49. lapon: *Cigánybáró*. Az *Enyim, tied, övé* a 49. és az 52. lapon: *Enyém, tied, övé*. *A gazdag szegények* a 86. lapon: *Gazdag szegények*. *A kiskirályok* a 85. lapon: *A kis királyok*. *A Bálványosvár* a 83. lapon: *Bálványos vár*.

A könyv érdemeiről eddig keveset szölvünk, pedig csak köszönet illetheti a könyvtárt a megjelentetésért. Jókai Mórt eddig eléggé elhanyagolták a bibliográfusok. Nem ártott volna összegyűjteni valamennyi vele foglalkozó bibliográfiát, hogy lássuk, hová fordulhatunk még. Néhány ugyan szerepel, de nem egyetlen helyen, nem kiemelve. Az eddigi legalaposabb Jókai-bibliográfiát tartjuk kezünkben. Szerkesztés s néhány apróságot ugyan megkérdőjeleztünk, ennek ellenére gondos, magas színvonalú mű. (FSZEK, 158 l. 10 Ft.)